

O‘ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIDA INVESTITSİYALARNING O‘RNI

Farg‘ona Politexnika instituti talabasi

Jo‘rayev Nurillo

e-mail: oqyulovshohruh@gmail.com

Farg‘ona Politexnika instituti talabasi

Abdullayev Mexronbek

e-mail: mexronbekabdullayev86@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola O‘zbekiston sharoitida investitsiyalarning iqtisodiy taraqqiyotni rag‘batlantirishdagi hal qiluvchi rolini o‘rganadi. Investitsiyalarning turli shakllari va ularning iqtisodiyotga ta‘sirini o‘rganish orqali ushbu maqola strategik investitsiya amaliyotlari mintaqada barqaror o‘sish, innovatsiyalar va farovonlikka qanday hissa qo‘shishi mumkinligini har tomonlama tahlil qilishga qaratilgan. Bundan tashqari, ushbu maqola investitsiyalarni boshqarish bilan bog‘liq muammolar va imkoniyatlarni o‘rganadi.

Kalit so‘zlar: Investitsiya, sarmoya, iqtisodiyot, YaIM, texnologiya, kapital, innovatsiya, tadbirkorlik, strategiya.

РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация: В данной статье рассматривается решающая роль инвестиций в стимулировании экономического развития в условиях Узбекистана. Рассматривая различные формы инвестиций и их влияние на экономику, данная статья направлена на всесторонний анализ того, как практика стратегических инвестиций может способствовать устойчивому росту, инновациям и процветанию в регионе. Кроме того, в этой статье исследуются проблемы и возможности, связанные с управлением инвестициями.

Ключевые слова: Инвестиции, экономика, ВВП, технологии, капитал, инновации, предпринимательство, стратегия.

THE ROLE OF INVESTMENTS IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF UZBEKISTAN

Abstract: This article examines the crucial role of investments in stimulating economic development in the context of Uzbekistan. By examining different forms of investment and their impact on the economy, this paper aims to comprehensively

analyze how strategic investment practices can contribute to sustainable growth, innovation and prosperity in the region. In addition, this article explores the challenges and opportunities associated with investment management.

Key words: Investment, investment, economy, GDP, technology, capital, innovation, entrepreneurship, strategy.

Kirish

Investitsiyalar O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sish, samaradorlikni oshirish va innovatsiyalarni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Kapitalni infratuzilma, inson kapitali, texnologiya va tadbirkorlikka strategik taqsimlash iqtisodiy manzarani o'zgartirib, barqaror rivojlanish uchun yangi yo'llarni yaratib, katta foyda keltirishi mumkin.

Investitsiyalar O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Boy tarix va strategik geografik joylashuvga ega O'zbekiston taraqqiyot uchun ulkan salohiyatga ega. Mamlakat iqtisodiy o'sishni ta'minlashda ularning muhim rol o'ynashini e'tirof etgan holda ham xorijiy, ham mahalliy investitsiyalar rivoji uchun yanada qulay sharoitlar yaratish bo'yicha faol ish olib bormoqda.

Asosiy qism

Investitsiyalar maqsadli yo'naltirilgan asosiy yo'nalishlardan biri bu iqtisodiyotni rivojlantirishdir. So'nggi yillarda O'zbekiston infratuzilma, ishlab chiqarish, texnologiya, qishloq xo'jaligi, energetika kabi turli sohalarga sarmoyalarni jalb etishga e'tibor qaratmoqda. Bu sarmoyalar nafaqat sanoatni modernizatsiya qilish va kengaytirishga, balki bandlik imkoniyatlarini yaratishga, mehnat unumdorligini oshirishga va innovatsiyalarni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Investitsiyalar moddiy va nomoddiy aktivlarni o'z ichiga olgan keng ko'lamlil shakllarni o'z ichiga oladi. Mashina, asbob-uskunalar va infratuzilma kabi jismoniy vositalarni sotib olish atrofida aylanadigan kapital qo'yilmalar ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, texnologiyani yangilash va iqtisodiyotning turli tarmoqlarida samaradorlikni oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Investitsiyalarning bunday shakllari iqtisodiy taraqqiyotni rag'batlantirish, samaradorlikni oshirish va innovatsiyalarni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Investitsiyalar haqiqatan ham mamlakatlarning iqtisodiy o'sishida muhim rol o'ynaydi, ayniqsa o'rta daromadli iqtisodlar, bu yerda rivojlanishni rag'batlantirish va barqarorlikni ta'minlash uchun katta sarmoya kerak. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni har xil shakllari iqtisodiy taraqqiyotni oshirishga o'ziga xos hissa qo'shadi.

1-jadval**2022-2023-yillar O'zbekiston iqtisodiy ko'rsatkichlari**

Ko'rsatkichalar	YaIM	Aholi jon boshiga YaIM	Xorijiy investitsiyalar hajmi	Eksport	Import
2022-yil	80,4 mlrd \$	2255 \$	12,2 mlrd \$	19,3 mlrd \$	30,7 mlrd \$
2023-yil	90,8 mlrd \$	2468 \$	22 mlrd \$	24,4 mlrd \$	38,1 mlrd \$
Yillik o'sish hajmi	10,4 mlrd \$	213 \$	9,8 mlrd \$	5,1 mlrd \$	7,4 mlrd \$
Yillik o'sish foizda	11.5 %	8.7 %	55 %	11,1 %	20,4 %

2022-yilda O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti (YaIM) hajmi 80,4 milliard dollarni tashkil qildi. 2023-yilda YaIM hajmi 10,4 milliard dollarga o'sishni ko'rsatib, 90,8 milliard dollargacha o'sdi. YaIM hajmi 2022 yildan 2023 yilgacha 11,5% ga o'sdi. Investitsiyalar yillik o'sish sur'ati 55 foizni tashkil etdi. Eksportning yillik o'sish sur'ati 11,1 foiz, importning yillik o'sish sur'ati 20,4 foizni tashkil etdi.

Umuman olganda, jadval 2022 yildan 2023 yilgacha turli iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha ijobiy o'sishni ko'rsatib, O'zbekiston iqtisodiyoti kengayib borayotganidan dalolat beradi.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar qabul qiluvchi mamlakatga yangi texnologiyalar, tajriba va bilimlarni uzatish orqali iqtisodiy o'sish katalizatori bo'lib xizmat qiladi. Bu oqimlar nafaqat innovatsiyalarni, balki ishlab chiqarish darajasini ham oshiradi. Strategik hamkorlikni yo'lga qo'yish va sohaga oid yutuqlarni rag'batlantirish orqali to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar sanoat quvvatlarini sezilarli darajada oshirishi va eksportga yo'naltirilgan o'sishni rag'batlantirishi mumkin.

Aksincha, davlat investitsiyalari infratuzilmadagi kamchiliklarni bartaraf etishda va xususiy investitsiyalarning rivojlanishi uchun qulay muhit yaratishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Transport, energetika va ta'lim kabi muhim tarmoqlarga sarmoya kiritish orqali hukumatlar barqaror iqtisodiy rivojlanish poydevorini mustahkamlashi mumkin. Sifatli infratuzilma nafaqat investitsiyalarni jalb qiladi, balki iqtisodiyotning umumiy samaradorligi va raqobatbardoshligini oshiradi.

Mamlakatning iqtisodiy o'sishining muvaffaqiyati u jalb qilayotgan investitsiyalar ta'siri bilan chambarchas bog'liq. Har xil turdagi investitsiyalardan strategik foydalanish va ularning o'sishini qo'llab-quvvatlash uchun oqilona siyosatni amalga oshirish orqali davlatlar rivojlanish uchun yangi imkoniyatlarni ochishi,

innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashi va global muammolarga dosh bera oladigan barqaror iqtisodiyotlarni qurishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, turli investitsiya turlarining turli ta'sirini tushunish uzoq muddatli iqtisodiy farovonlikka olib keladigan samarali strategiyalarni shakllantirish uchun juda muhimdir.

Hukumat tomonidan qabul qilingan me'yoriy hujjatlar va siyosat investitsiyalar uchun qulay muhit yaratishda muhim rol o'ynadi. Protseduralarni soddalashtirish, byurokraziyani qisqartirish va investorlar himoyasini kuchaytirish bo'yicha islohotlarni amalga oshirish orqali O'zbekiston mamlakatning foydalanilmagan salohiyatidan foydalanishdan manfaatdor bo'lgan xorijiy sarmoyadorlar sonini o'ziga jalb eta oldi.

Qolaversa, investitsiyalar O'zbekistonning umumiy ishbilarmonlik muhitini yaxshilashda muhim rol o'ynadi. Raqobatni rag'batlantirish, tadbirkorlikni rag'batlantirish va innovatsiyalar madaniyatini yuksaltirish orqali investitsiyalar iqtisodiyotning turli tarmoqlarida samaradorlikni oshirishga yordam berdi. Bu, o'z navbatida, mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qildi.

O'zbekistonga sarmoya kiritish bo'yicha bir qancha takliflar mavjud:

➤ O'zbekistonga sarmoya kiritishni mahalliy va xorijiy investorlar uchun yanada qulay qilish uchun soliq imtiyozlari, bojxona to'lovlaridan ozod qilish va investitsiya subsidiyalari kabi investitsiya imtiyozlarini taqdim eting.

➤ Tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash va investitsiyalar uchun qulay muhit yaratish maqsadida transport, energetika va aloqa tarmoqlari kabi infratuzilmani rivojlantirishga sarmoya kiritish.

➤ Bank tizimini takomillashtirish, venchur kapital qo'yilmalarini rag'batlantirish va mustahkam moliya sektorini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash orqali korxonalarining moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish.

➤ Qishloq xo'jaligi, turizm, qayta tiklanadigan energiya va texnologiyalar kabi yuqori o'sish salohiyatiga ega bo'lgan asosiy tarmoqlarni investitsiyalarni jalb qilish uchun maqsadli qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirishni taklif qilishga e'tibor qaratish.

➤ Investorlarni himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish va investorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish uchun qonun ustuvorligini ta'minlash. Shaffof huquqiy baza va nizolarni samarali hal etish mexanizmlari investorlarning ishonchini oshirishi mumkin.

➤ Investitsiyalarni jalb qiluvchi sanoat va tarmoqlarni qo'llab-quvvatlash uchun ishchi kuchini zarur ko'nikmalar bilan jihozlash uchun ta'lim va o'qitish dasturlarini taqdim etish orqali inson kapitalini rivojlantirishga sarmoya kiritish.

➤ Infratuzilmani rivojlantirish va xizmatlar ko'rsatishda har ikki sektorning kuchli tomonlarini qo'llash, hamkorlikdagi investitsiya muhitini qo'llab-quvvatlash uchun davlat-xususiy sheriklikni rag'batlantirish.

Ushbu takliflarni hayotga tatbiq etish va sarmoya uchun qulay muhit yaratish orqali O'zbekiston yanada ko'proq mahalliy va xorijiy sarmoyalarni jalb qilishi,

iqtisodiy o'sishni, yangi ish o'rinlarini yaratish va barqaror rivojlanishni ta'minlashi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni haqida aytib bo'lmaydi. Mamlakat iqtisodiyotini keng yo'lga qo'yish, xorijiy sarmoyalarni jalb etish, sarmoyaviy muhitni yaxshilash bo'yicha islohotlarni amalga oshirishda davom etar ekan, kelajak istiqbolli ko'rinadi. Investitsiyalar kuchidan samarali foydalanish orqali O'zbekiston barqaror va inklyuziv o'sishga erishish yo'lidan bormoqda va shu orqali o'zini mintaqadagi jonli iqtisodiy faoliyat markaziga aylantirmoqda. O'zbekistonning tabiiy resurslari, strategik joylashuvi va amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar o'z biznesini kengaytirish istagida bo'lgan sarmoyadorlar uchun jozibador manzilga aylantirmoqda. Hukumatning shaffoflikni oshirish, tartibga solishni soddalashtirish va investorlar huquqlarini himoya qilish borasidagi sa'y-harakatlari mamlakatning investitsiya yo'nalishi sifatidagi nufuzini yanada oshirdi. Umuman olganda, investitsiyalar, xususan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar O'zbekistonning iqtisodiy o'sishini ta'minlash, aholi bandligini ta'minlash, innovatsiyalar va barqaror rivojlanish imkoniyatlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ilyosov, A. A. (2020). Industrial and regional analysis of industrial production and export in Uzbekistan. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)*, 5(10), 173-179.
2. Ilyosov, A.A. (2022). Sanoat mahsulotlari eksporti: hududiy tahlil, omillar va eksportdagi tendentsiyalar (Farg'ona viloyati misolida). *Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 2 (1), 31-39. Doi: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.6089956>
3. Kurpayanidi, K. I., & Ilyosov, A. A. (2020). koronavirus pandemiyasining jahon va hududiy sanoat mahsulotlari eksportiga ta'siri: muammo va takliflar. Yangi O'zbekiston iqtisodiyotining makroiqtisodiy barqarorligini taminlash: muammolar, tahlillar va natijalar" mavzusida respublika miqyosida onlayn, ilmiy masofaviy konferentsiya materiallari.
4. Курпаяниди, К. И., & Илёсов, А. А. (2022). Саноат маҳсулотлари экспортининг ташкилий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш (Фарғона вилояти саноат тармоғи мисолида)// Монография. Al-Ferganus, 2022. ISBN 978-9943-7707-5-1. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6618980>
5. Ilyosov, A. A. (2023). Sanoat mahsulotlari eksportining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari: xorij tajribasi va amaliyoti // *Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 3 (4), 84-91. Doi: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8088528>
6. Axrorjon o'g'li, IA, & Nurali o'g'li, AJ (2024). DAVLAT BYUDJETINING ILMIIY TADQIQOTLARGA AJRATAYOTGAN MABLAG 'LARI TAHLILI: XORIY VA MILLIY TAJRIBA. *TADQIQOTLAR. UZ*, 33 (1), 186-193.